

Matej Šabić
Sveučilište u Zadru

SIMON BOLIVAR

Latinoamerički svijet je veoma prostran, a možemo ga podijeliti u tri zone. Sjeverni dio u koji u koji uvrštavamo Meksiko, Gvatemalu, Honduras, Nikaragvu, Kostariku, Panamu, Kolumbiju, Venezuelu i Antile; centralni u koji svrstavamo Ekvador, Peru, Boliviju i Brazil, te južni u koji spadaju Čile, Argentina, Urugvaj i Paragvaj. Većina ovog prostora je početkom 16. st. bila preplavljena Španjolskim utjecajem koji se tu zadržava preko tristo godina. Nadmoćne u oružju i kulturi španjolske ekspedicije su preplavile taj svijet ostavivši na njemu neizbrisiv trag. Usprkos svojoj malobrojnosti one šire svoju kulturu, religiju i jezik stvarajući novi poredak koji je služio vladajućim slojevima. U takvim okolnostima djeluje Simón José Antonio de la Santísima Trinidad Bolívar Palacios y Blanco ili skraćeno Simon Bolivar koji sav svoj trud ulaže u oslobođenje ovog prostora od Španjolske prevlasti pa čini čak i više od toga.

ŠPANJOLSKI KOLONIJALNI SISTEM

Kolonijalni sistem u Latinskoj Americi bio je podređen centru u Madridu. Španjolska vlada apsolutistički nastrojena tu uspostavlja striktno stratificirani sustav kojeg provode markizi zaduženi za administrativnu podjelu teritorija, *encomendiam*a, religijskim djelovanjem svećeničkih redova, pogotovo pavlina, te desnom rukom apsolutizma inkvizicijom.

Latinskom Amerikom vladaju dvije dinastije, Habsburgovci i Burboni. Habsburgovci uspostavljaju teokratski apsolutizam dok su Burboni bili umjereniji po pitanju vjere, ali ipak kruti apsolutisti. Društvo je bilo stratificirano rasno i financijski, a iz tih podjela izviru tri glavne skupine. Na vrhu su bijelci koji se dijele u tri skupine, a to su Španjolci iz Španjolske, kreolci koji su bili potomci španjolskih doseljenika te su predstavljali lokalnu aristokraciju i kanarce tj. doseljenike sa Kanarskih otoka. U sredini nalazimo parde koji su predstavljali rasno miješano stanovništvo mestika, mulata i zamba, dok su na dnu društvene ljestvice bili slobodni vazali Indijanci i robovi Indijanci, te slobodni vazali crnci i robovi crnci. Španjolski apsolutizam ulazio je u sve pore društva u kojem ne postoji sloboda mišljenja i riječi, sloboda kretanja, sloboda rada, sloboda vjeroispovijesti, sloboda trgovanja i plovidbe. U takvim okolnostima stanovnici španjolske Amerike od samog početka apsolutističke vladavine u 16. st. pa sve do oslobođenja u 19. st. stalno dižu ustanke kako bi izborili svoja prava. Primjer tih djelovanja su kabilde koje su bile lokalna predstavnička tijela i konsulandi, trgovački sudovi, a obje institucije su djelovale u korist kreolcima. Izuzevši to, američki je teritoriji za Španjolsku krunu predstavljao veliki prostor za izvoz sirovina i za intenzivnu trgovinu robljem.

BUĐENJE NACIONALNE SVIJESTI

Početak 18. st. pobune stanovništva postaju sve učestalije, a uz dotadašnje socijalne motive one dobivaju i na političkoj važnosti uzrokovanom javljanjem nacionalne svijesti, pa tako imamo primjera gdje se 1744. g. u ustanku u Tokaju prvi put javlja riječ otadžbina, a nakon toga riječ otadžbina se redovito pojavljuje u ustancima Juana Fransiska de Leona 1749. g. i 1751. g.⁵⁷³ Ovo je bilo spontano uzrokovano korporacijskim djelovanjem koje je počelo ujedinjavati provincije u teritorijalne cjeline, a nemalu ulogu je odigrao i stalni priliv zabranjene literature. Među revolucionarima toga doba najviše se ističe djelovanje Fransiska de Mirande koji je značajan po svojoj ideji o ujedinjenoj Americi što će kasnije biti jedna od glavnih Bolivarovih ideja.

SIMON BOLIVAR, DJETINSTVO I PUTOVANJA U EUROPU

Simon Bolivar, sin Juana i Marije, rođen je 24. srpnja 1783. u Caracasu u Venezueli.⁵⁷⁴ Njegovi roditelji bili su kreolci, a otac mu je bio pukovnik bijele milicije u dolini Agrave. Još kao dijete Simon ostaje bez oba roditelja te živi kod svog ujaka. Situacija tadašnje Venezuele bila je uvelike upravljana baskijskom kompanijom Gipuskoane. U to doba se, pod vodstvom ove kompanije, Venezuela formira kao stanovita država. Od 1776. g. do 1786. g. Kompanija Gipuskoane uspostavlja Intendenciju (financijska uprava), Generalnu kapetaniju (administrativna i vojna nadležnost), Trgovački sud i Audijenciju koja je bila pravosudno, zakonodavno i izvršno tijelo, a kao središte šest ujedinjenih pokrajina Venezuele uzima se Caracas. Bolivar kao mladić dobiva široku naobrazbu, te tada pada pod veliki utjecaj svoga učitelj Simona Rodriguesa koji je imao liberalne nazore. Bolivaru se 1799. g. otvara mogućnost odlaska u Madrid kod svog kuma Estebana Palasiosa na dodatno školovanje što on i prihvaća.⁵⁷⁵ U Madridu on upoznaje ljubav svog života te se ženi, ali sudbina mu nije bila nasmijana pa tako pri povratku u Caracas njegova žena ubrzo umire. Nakon toga, 1803. g., ponovno odlazi u Europu te se tu zadržava sve do 1807. g. Prije samog putovanja u Europu kratko boravi u SAD-u za koji će kasnije govoriti da se tu prvi put se upoznao sa idealima slobode.⁵⁷⁶ Na svom drugom putovanju u Europu susreće se za značajnim osobama koje pomažu u formiranju njegovih političkih stajališta. U Parizu upoznaje Njemačkog baruna Humbolta s kojim vodi političke polemike, a u prosincu 1804. g., prilikom krunjenja upoznaje Napoleona koji također na njemu ostavlja dojam. Tada se, na njegovu putovanju Europom, smatra da se Bolivar 1805. g. na rimskom brijegu Monte Sacro zakleo kako će Venezuelu osloboditi od Španjolske vlasti i dati joj nezavisnost.⁵⁷⁷

573 H. L. Salsedo-Bastardo, *Bolivar: jedan kontinent i jedna sudbina*, Beograd: Narodna knjiga, 1983., str. 46

574 J. Lynch, *Simon Bolivar: A Life*, Yale University, 2006., str. 32.

575 J. Lynch, *Simon Bolivar: A Life*, Yale University, 2006., str. 55.

576 J. Lynch, *Simon Bolivar: A Life*, Yale University, 2006., str. 58.

577 J. Lynch, *Simon Bolivar: A Life*, Yale University, 2006. str. 59.

STVARANJE VRHOVNE HUNTE I PROPAST PRVE REPUBLIKE

Po povratku iz Europe kuća Bolivarova ujaka postaje okupljalište raznih intelektualaca gdje se iznose kritike režima i raspravlja o mogućnostima pokretanja zavjere. Pripadnici toga intelektualnog kruga 1808. g. dolaze na ideju stvaranja hunte ili kongresa kreolaca, ali njihova zavjera biva otkrivena pa je Bolivar bio primoran pobjeći iz Caracasa. Do prevrata dolazi 1810. g. kada mantuanti (veliki posjednici u kreolskoj kasti) izvode državni udar te svrgavaju monarhističku vlast u Caracasu. Caracaso primjer ubrzo slijede i ostale Venecuelanske provincije te se ubrzo formira novi sistem u kojem su zastupani interesi kreolaca. Sam Bolivar kao kreolac, u tim okolnostima je unaprijeđen u kapetana 4. čete bataljuna milicije bijelaca u dolini Agrave.⁵⁷⁸ Važno je napomenuti da u ovo doba Napoleon, na prevaru, osvaja Španjolsku što onemogućava pravodobnu reakciju protiv Venecuelanskih ustanika. Ubrzo nakon osamostaljenja ideja o nezavisnosti počinje se širiti kroz cijelu Latinsku Ameriku, a to pospješuje i hunta u Venezueli koja se obraća svim kabildama na kontinentu da se ustanu u borbi za svoju neovisnost. Tada Napoleon nudi da kolonije mirnim putem pređu pod Francusku upravu, no za to je bilo već kasno jer se diljem Latinske Amerike javljaju nacionalističke težnje. Iste godine kad su monarhisti svrgnuti s vlasti Bolivar biva izabran da zajedno sa Andreasom Beljom i Luisom Lopesom Mendesom vodi diplomatsku misiju u London kako bi se raspravljalo o novonastaloj situaciji u Venezueli. Ne čekajući pristanak iz Europe Venecuelanski kreolci 28. svibnja 1811. sklapaju ugovor o svezu i federaciji između Venezuele i Kundimarka tj. današnje Kolumbije, a kako bi se ovo stanje potvrdilo 2. ožujka 1811. saziva se Prvi Kongres Vrhovne hunte u kojem sudjeluju predstavnici svih Venecuelanskih provincija.⁵⁷⁹ Konačno 5. srpnja Vrhovna hunta proglašava nezavisnost Venezuele. U to doba Bolivar je pobornik republikanske struje koja je ciljala ka uspostavljanju liberalnog sistema po uzoru na Francusku i SAD. Republikanska struja prevladava i oni 21. prosinca u Karakasu donose ustav koji bi se trebao temeljiti na vladavini naroda i jednakosti.⁵⁸⁰ Dolazi do reorganizacije državnog aparata na sudsku, zakonodavnu i izvršnu vlast koju drže tri predstavnika naroda. U tom trenutku mantuani, kreolski veleposjednici odbijaju novi poredak te u zavjeri sa rojalistima žele prigrabiti vlast te vratiti sistem španjolskog kolonijalizma. Zavjerenicima kao naručeno dolazi veliki potres koji je 26. ožujka 1812. pogodio Caracas.⁵⁸¹ Tada Domingo Monteverde zajedno sa Kanarcima diže ustanak u gradu Kori. Nastupa građanski rat u kojem je slavni revolucionar Fransisko de Miranda izabran za diktatora u borbi protiv rojalista. U to doba Bolivar vjerno služi republici kao vojnik ne ističući se na političkom planu. On se ističe u opsadi Valensije 13. kolovoza 1811., a u sukob sa Monteverdeovim snagama ulazi 4. svibnja u obrani Puerto Cabela gdje nakon petodnevnog borbe biva primoran predati grad španjolskim snagama.⁵⁸² Pod sve većim pritiskom rojalista Miranda je primoran 25. svibnja 1812. potpisati kapitulaciju pred Monteverdeom s čime završava razdoblje Prve Republike. Razlozi pada Prve Republike mogu se vidjeti u općem nezadovoljstvu s njenim sistemom vladanja. Naime narod nije priznavao novi sistem koji je

578 J. Lynch, *Simon Bolivar: A Life*, Yale University, 2006. str. 72.

579 H. L. Salsedo-Bastardo, *Bolivar: jedan kontinent i jedna sudbina*, Beograd: Narodna knjiga, 1983.,str.62

580 H. L. Salsedo-Bastardo, *Bolivar: jedan kontinent i jedna sudbina*, Beograd: Narodna knjiga, 1983.,str.69

581 H. L. Salsedo-Bastardo, *Bolivar: jedan kontinent i jedna sudbina*, Beograd: Narodna knjiga, 1983.,str.70

582 J. Lynch, *Simon Bolivar: A Life*, Yale University, 2006.str.80

poglavito služio kreolcima. Stvorena je jedna svojevrsna i apstraktna demokracija, nerazumljiva i strana masama, koja nije ostvarivala njihove zahtjeve.⁵⁸³

CAMPANIA ADMIRABLE I DRUGA REPUBLIKA

Po propasti Prve Republike u Venezueli Bolivar posredstvom svog prijatelja Fransiska Itubea bježi iz Venecuele u Kolumbiju tj. tadašnju Novu Granadu. U Novoj Granadi Bolivar obavlja razne vojne dužnosti te se aktivno zalaže za neovisnost Venezuele. Izdavanjem svoga *Manifesta građanima Nove Granade od građanina Caracasa* 15. prosinca 1812. započinje njegovo političko djelovanje.⁵⁸⁴ Novograndska vlada 12. ožujka 1813. mu daje čin brigadira i proglašava ga građaninom Nove Granade. Ta ga vlada također snabdijeva trupama i oružjem, a ubrzo nakon Bolivar poduzima svoj takozvani „veličanstveni pohod“ ili *Campana Admirable*. On s vojskom ulazi na teritoriji Venezuele te 15. lipnja te izdaje proglas *Rat do smrti* u kojem po uzoru na Mirandu ističe unutrašnje jedinstvo koje je ometano međusobnim sukobima te tim putem promiče jednakost. Unatoč tome njegov pokret je još uvijek nepopularan među najnižim slojevima koji to gledaju kao još jedan način da se učvrsti prevlast kreolaca.⁵⁸⁵ U isto vrijeme kad Bolivar poduzima svoj „veličanstveni pohod“ javlja se skupina na čelu sa Santijagom Marinjom koja se buni u istočnim krajevima Venezuele, a pobunjenici su bili snabdijevani puškama i municijom sa Trinidada. Snage Bolivara i Marinja spajaju se 14. listopada u malom mjestu La Victoria pored Caracasa, a istog dana gradski savjet Caracasa ili kabilda, proglašava Bolivara glavnim upravnikom te mu daje titulu Oslobodioca.⁵⁸⁶ Ulaskom Bolivarovih i Marinjovih trupa u Caracas nanovo se organizira vlada, a Narodna skupština sazvana 2. siječnja 1814. daje Bolivaru neograničenu vlast. Pošto Bolivarov pokret nije imao podršku širih masa, otpor rojalista ne jenjava pa tako je cijela 1814. g. prolazi u krvavim sukobima između pobunjenika i rojalista. Narodne mase sve više prelaze na stranu rojalista, a problemi logistike i potpora SAD i Engleske Španjolcima otežavaju borbu.⁵⁸⁷ Stvari počinju ići po zlu kada na čelo rojalističke stranke izbija Hose Tomas Boves koji dobiva veliku podršku parda pogotovo ljanera – mestici sa mnogo karipske krvi. Boves uz pomoć ljanerske konjice primora Bolivara i njegove suborce da opet napuste zemlju. U međuvremenu 1815.g. dolazi do propasti Napoleona, a na Španjolsko prijestolje stupa kralj Ferdinand VII. On odmah potom šalje više od deset tisuća jakih ekspedicijskih trupa u Venecuelu na čelu sa Pablom Moriljom. Izvježbani Španjolski ratni veterani počinju nemilosrdno postupati sa pobunjenicima koje istjeruju iz Venecuele. Na čelu njih Moriljo u jednom pohodu uspijeva pokoriti Venecuelu i Novu Granadu. Bolivar u bijegu od Španjolskih trupa u rujnu 1814.g. doalzi u Cartagenu, a ubrzo zatim bježi na Antile čime završava razdoblje Druge Republike.

583 H. L. Salsedo-Bastardo, *Bolivar: jedan kontinent i jedna sudbina*, Beograd: Narodna knjiga, 1983.,str 109

584 H. L. Salsedo-Bastardo, *Bolivar: jedan kontinent i jedna sudbina*, Beograd: Narodna knjiga, 1983.,str. 115

585 H. L. Salsedo-Bastardo, *Bolivar: jedan kontinent i jedna sudbina*, Beograd: Narodna knjiga, 1983., str. 134

586 H. L. Salsedo-Bastardo, *Bolivar: jedan kontinent i jedna sudbina*, Beograd: Narodna knjiga, 1983., str. 138

587 H. L. Salsedo-Bastardo, *Bolivar: jedan kontinent i jedna sudbina*, Beograd: Narodna knjiga, 1983., str. 145

IZBJEGLIŠTVO NA ANTILIMA I STVARANJE PRAVE REVOLUCIJE

Izbjeglištvo po Antilskim otocima uvelike mijenja Bolivara. On tu shvaća svoje pogreške te se počinje formirati kao revolucionar u pravom smislu. Bolivar počinje shvaćati da se prava snaga Latinoameričkog svijeta nalazi u njegovu potlačenu narodu pa se kod njega počinju javljati ideje o slobodi i ravnopravnosti u punom smislu. Kako bi dobio dodatnu potporu iz međunarodnih krugova on 6. rujna 1815. piše pismo sa Jamajke u kojem opravdava dosadašnja revolucionarna zbivanja u Venecueli i Novoj Granadi.⁵⁸⁸ On u pismu također špekulira o tome kakvo će stanje biti u Latinoameričkim državama ako se ne prihvate ujedinjenja i sistema građanske ravnopravnosti. Bolivar u prosincu 1815. g. stiže na Haiti gdje ulazi u bliske odnose sa predsjednikom Aleksandrom Petionom. Također ulazi u diplomatske pregovore sa Britanijom nudeći joj trgovačke povlastice u zamjenu za financiranje revolucionarnog pokreta. Na poslijetku, obraća se vladi SAD-a koja ga hladno odbija. Bolivar uspijeva dobiti dovoljno pomoći da pripremi ponovnu kampanju oslobođenja Venezuele poglavito zahvaljujući pomoći predsjednika Petiona. Njegova vojska se u svibnju 1816. g. iskrcava na otok Margaritu, a nakon pobjede kod Saloma, revolucionarni pokret se razbuktava. Ovog puta Bolivar težište revolucije prebacuje sa političkog na socijalno pitanje. Promijenjen novim idejama, počinje propagirati slobodu robova te planirati zakonske mjere o dodjeljivanju zemlje pojedincima koji učestvuju u borbi za nezavisnost.⁵⁸⁹ Pitanje jednakosti i socijalne pravde postaje jedan od njegovih najvažnijih ciljeva, on također potvrđuje mogućnost napredovanja patriota tj. boraca iz naroda. Vrlo važno za napomenuti je to da ovaj put Bolivar počinje primjenjivati gerilski način ratovanja, formira čelije koje djeluju samostalno u službi revolucije. Potaknuti Bolivarovim idejama najniži slojevi počinju pristajati uz revoluciju, a rojalisti počinju gubiti tlo pod nogama. O tome govori i prelazak novog vođe ljanera Hosea Antonia Paesa na Bolivarovu stranu. Ubrzo zatim Britanci počinju opskrbljavati ustanike oružjem sa Antila što daje novi podstreh revoluciji. U toku ratovanja Bolivar počinje shvaćati važnost Gvajane radi njenih bogatstava i strateških prednosti pred rojalistima tako da počinje koncentrirati svoje snage na tom prostoru. Nakon što je dovršeno osvajanje Gvajane, Bolivarove snage bez velikog otpora uspijevaju ući u Caracas i Bogotu. General Moriljo, pod sve većim pritiskom revolucionarnih snaga, primoran je 27. studenog 1820. sklopiti primirje na šest mjeseci, no odmah po isteku ovog roka nastavljaju se borbe. Bitkom kod Karaboba 24. lipnja 1821. dovršeno je oslobođenje Venezuele te se središte vojnih zbivanja prebacuje na Novu Granadu koju revolucionarna vojska konačno oslobađa bitkom kod Bonbonaa 7. travnja 1822. g.⁵⁹⁰ Španjolske snage, razbijene i bez potpore masa potpisuju kapitulaciju 10. studenog 1823. čime je postignuta neovisnost Venezuele i Nove Granade.⁵⁹¹

588 J. Lynch, *Simon Bolívar: A Life*, Yale University, 2006., str. 111

589 H. L. Salsedo-Bastardo, *Bolívar: jedan kontinent i jedna sudbina*, Beograd: Narodna knjiga, 1983., str. 145

590 H. L. Salsedo-Bastardo, *Bolívar: jedan kontinent i jedna sudbina*, Beograd: Narodna knjiga, 1983., str. 160

591 H. L. Salsedo-Bastardo, *Bolívar: jedan kontinent i jedna sudbina*, Beograd: Narodna knjiga, 1983., str. 163

STVARANJE VELIKE KOLUMBIJE

Po oslobođanja Venezuele i Nove Granade Bolivar, ohrabren svojim pobjedama, počinje sve više isticati potrebu jedinstva Latinske Amerike i njenog oslobođenja od španjolske prevlasti. Venezuela i Nova Granada se spajaju iz čega se formira Velika Kolumbija. Bolivar pomaže u uspostavi Državnog savjeta, Kongresa, Vrhovnog suda i izvršnih organa (vlada i ministarstva) u Velikoj Kolumbiji te također radi na uspostavi građanskog društva. Iste godine kongresom u Angosturi donosi se ustav republike Kolumbije čime se stvara prva nacija u Latinskoj Americi.⁵⁹² Stvaranje Vnezuelanskog i Kolumbijskog saveza počinje privlačiti ostale Latinoameričke države koje stupaju u bliske diplomatske odnose ili se čak pripajaju velikoj Kolumbiji. Tako se Velikoj Kolumbiji 1821. g. pridružuje Panama, a 1822. g. Kito i Gvajakil. No, cijelo to vrijeme Peru ostaje najjače španjolsko uporište gdje je vladala španjolska uprava i lokalni aristokrati koji nisu omogućavali revolucionarno djelovanje. U međuvremenu kralj Ferdinand VII. polaže zakletvu na liberalni ustav iz 1812. g., zaustavlja slanje novih ekspedicijskih snaga iz Španjolske i ublažava svoje odnose prema preostalim kolonijama.

JUŽNA KAMPANJA 1821. – 1826. g.

Odredba kralja Ferdinanda i želja da zaštiti jug Velike Kolumbije primorava Bolivara na organizaciju novog pohoda koji će biti nazvan *Južna kampanja*, a trajati će 1822 – 1826. g. Bitkama kod Pičinke 24. svibnja 1822., Hunina 6. kolovoza 1824. i Ajakuča 9. studenog 1824. Ekvador i Peru postaju neovisne države, a do kraja 1826. g. većina južnoameričkih zemalja postaju neovisna. Tokom južne kampanje Bolivarov istaknuti vojnik Antonio Hose de Sukre osniva republiku Boliviju pri čemu Bolivar izrađuje i prezentira *Nacrt Ustava za Boliviju (Carta Fundamental)*.⁵⁹³ Iz ovoga vidimo kao se Bolivar osim pitanja rata intenzivno bavi diplomacijom i političkim pitanjima, pa tako također prima izaslanike iz Rio de la Plate koji ga pozivaju da uzme protektorat nad cijelom Latinskom Amerikom.

RASPAD REVOLUCIJE

Nažalost tokom Bolivarove Južne kampanje u Venezueli se javljaju kaudiljističke (prisvajanje neke pozicije kao doživotne) i oligarhijske težnje među ljudima koje je Bolivar postavio da provedu njegov revolucionarni program. Dio kaudilja javlja se iz redova revolucionarnih boraca koji su postali vođe masa te su zahvaljujući svojim vojnim umijećima uspjeli zadobiti i političku vlast, a dio kaudilja dolazi iz redova nekadašnjih mantuanata koji su odbijali principe novog poretka.⁵⁹⁴ Bolivar je primoran vratiti se u Caracas, a tad se protiv njega diže zavjera La Kosijata koja sve više počinje onemogućavati ideju o Latinoameričkoj Uniji. Razdor između Paesa i Santanderera dovodi do njihova otvorena

592 H. L. Salsedo-Bastardo, *Bolivar: jedan kontinent i jedna sudbina*, Beograd: Narodna knjiga, 1983., str. 172

593 J. Lynch, *Simon Bolivar: A Life*, Yale University, 2006, str. 123

594 H. L. Salsedo-Bastardo, *Bolivar: jedan kontinent i jedna sudbina*, Beograd: Narodna knjiga, 1983. str. 178

sukoba pri čemu se Velika Kolumbija počinje raspadati, a istovremeno obojica rade protiv Bolivara okupivši oko sebe oligarhe. Ovo se događa jer Kolumbija toga doba predstavlja veliku priliku za političare željne bogatstva i vlasti radi svojih trgovačkih mogućnosti sa sjeverom. Ovakva kretanja uvelike potiče SAD koja odašilje svoje veleposlanike u Bogotu i Caracas kako bi poticali regionalizam među novonastalim kaudiljima i oligarhijskim krugovima. Naime tadašnjoj vladi SAD-a i predsjedniku Monroeu nije odgovaralo stvaranje velike Latinoameričke unije južno od njihovih prostora jer bi im to predstavljalo stvaranje trgovačke konkurencije i slabiji plasman njihovih proizvoda na prostor Latinske amerike. SAD-u također nije pasalo potencijalno oslobođenje Kube i Portorika koji su bili bogato tržište robovima, a povodom toga predsjednik Monroe izdaje deklaraciju 1823. g. kojoj je cilj bila zaštita interesa Sjedinjenih Američkih država.⁵⁹⁵ Iz ovih razloga Bolívar odbija pozvati SAD na panamski kongres.

PANAMSKI KONGRES I BOLIVAROVA DIKTATURA

Panamski kongres održan u Istmu 15. srpnja 1826. za Bolivara je trebao predstavljati potvrdu unije Latinoameričkih zemalja i početak univerzalne borbe za slobodu međutim sporazumi o vječnom jedinstvu, ligi i konfederaciji između republika Kolumbije, Centralne Amerike, Perua i sjedinjenih Država Meksika bili su jadan i slab odraz velikih težnji koje je Bolívar imao. Cilj kongresa bio je suglasnost američkog stava u odnosu na strane države i da se kongres uspostavi kao organ posredovanja i sporazumijevanja između latinoameričkih naroda. Razočaran neuspjehom kongresa Bolívar se okreće ideji stvaranja Andske konfederacije Kolumbije, Perua i Bolivije, što je opet djelovanjem oligarha i kaudilja bilo sabotirano. On u želji da spriječi raspad ovog saveza 1828. g. nevoljko uzima titulu diktatora kako bi mogao provesti svoj revolucionarni program. Veoma bolestan, razočaran i u nemogućnosti da primiri djelovanje kaudilja i oligarha on se 27. travnja 1830. odriče vlasti te odlazi iz Bogote u prognanstvo gdje na putu za Europu umire.

BOLIVAROV REVOLUCIONARNI PROGRAM

Bolívarov revolucionarni program je bio veoma napredan za svoje doba, a bio je zamišljen kao ustavna republika čiji je građanski poredak zasnovan na pravедnosti i jednakosti sviju. Novi poredak je bio zamišljen da funkcionira na narodnoj volji pri čemu Bolívar ističe Izbornu vlast smatrajući da je pravo glasanja jedini legitimni izvor ljudske vlasti. Izbacuje podjelu stanovništva po njihovu podrijetlu i financijskom stanju već dijeli ljude na aktivne i pasivne građane prema radu i obrazovanosti, za što smatra da bi bio veliki poticaj da svi postanu aktivni građani. On ovo svoje stajalište opravdava na slijedeći način: „U narodnim sistemima važno je češće održavati redovne izbore, jer ništa nije tako opasno kao kad vlast dugo ostane u rukama jednog čovjeka. Narod se navikne da ga sluša, a on se navikne da zapovijeda; tako se rađa uzurpiranje vlasti i diktatura“⁵⁹⁶.

595 H. L. Salsedo-Bastardo, *Bolívar: jedan kontinent i jedna sudbina*, Beograd: Narodna knjiga, 1983.,str.183

596 H. L. Salsedo-Bastardo, *Bolívar: jedan kontinent i jedna sudbina*, Beograd: Narodna knjiga, 1983.,str.184

Kako bi se ostvarila njegova ideja on se aktivno zalaže za uzdizanje niskog životnog i kulturnog života u mnogim zajednicama Latinske Amerike, pa tako vidimo kako se stvara program za oslobođenje robova i program kojim bi, dotad ugnjetavani Indijanci, mogli dobiti plodne zemlje i živjeti kao slobodni građani. Bolivar duboko vjeruje u demokraciju te smatra da će se njenom primjenom s vremenom uspjeti prevladati antagonizmi i regionalne različitosti, a to podupire i svojom izjavom „žari i sam hod slobode, gledani izdaleka, liče na metež i rat“⁵⁹⁷. U cilju ostvarenja toga pobornik je centraliziranja državnog aparata izjavljujući „ja sam uvjeren, ukoliko ne centraliziramo vlast u državama Latinske Amerike, neprijatelj će imati veliku prednost. Federalni sistem, ma bio on i najsavršeniji i najspособniji da omogući ljudima sreću u društvu, ipak nimalo ne odgovara našim tek nastalim državama.“⁵⁹⁸. Bolivar izjavljuje ovo iz razloga što želi spriječiti nastajanje demagoške anarhije ili monokratske diktature u Latinoameričkim državama. On u novom poretku uvodi sistem sudske, zakonodavne i izvršne vlasti kojima pridodaje četvrti element moralne vlasti koja bi bila protuteža jakoj izvršnoj vlasti, a primjer toga vidimo u Boliviji gdje je osnovan Dom Cenzora. Protivio se vladavini jedne ličnosti te je želio stvoriti jaku demokraciju na revolucionarnim principima, a da bi se to ostvarilo smatrao je da treba uspostaviti snažni sistem uprave i ostvariti trajnu ravnotežu između vidova vlasti. Bolivarova revolucija je bila karakteristična i po tome što pod svoje okrilje stavlja ljude svih klasa, boja i položaja, to je takozvani *interamerikanizam* čije temelje Bolivar ističe u jedinstvenosti jezika, vjere i ideala koji je nezavisnost od Španjolske. Problem sa Prvom Republikom bio je što se položaj parda nije uvelike popravio, a Bolivar uvidjevši to pardima omogućuje obrazovanje te uspinjanje na društvenoj ljestvici. Također nastoji zamijeniti agrarni robovski sistem sa sistemom najamnog radnika u cilju da iskorijeni ropstvo. Veliku pozornost Bolivar posvećuje raspodjeli zemlje revolucionarnim borcima koji su većinom bili zemljoradnici i stočari (ljaneri), no korupcijom vlada Latinoameričkih država to se u malo mjeri ostvaruje. Bolivar ispred svog vremena shvaćao je važnost okretanja narodu i njegovim težnjama te potrebi da se Latinoameričke zemlje ujedine u čvrstu uniju koja bi omogućila konkurenciju na svjetskoj političkoj sceni. Nažalost regionalizam i korupcija koji se događaju pod okriljem kaudilja i oligarhijskih krugova uništavaju tu Bolivarovu ideju o slobodi i jedinstvu. U prilog mu ne ide i činjenica da je većina senata Latinoameričkih država bila prepunjena kreolcima koji su praktički bili jedini dio stanovništva koji je bio obrazovan, ali ne dovoljno pametan da shvati njegove ideje. On je pokušao spriječiti ova kretanja davajući veoma liberalne zakone o imigraciji, nastojeći time privući obrazovane strance, također se zbližava s katoličkom crkvom čiji su svećenici u to doba bili među rijetkima koji su bili pismeni u cilju da oni obrazuju šire pučanstvo, a na kraju čak i postaje diktatorom, što nije bilo u skladu s njegovim uvjerenjima, ali ne uspijeva promijeniti rasulo koje je zahvatilo Latinoamerički svijet. Narod neprosvijeden, intelektualci i odlikovani borci previše koristoljubivi da bi shvatili njegove namjere Bolivar, pred smrt, u krajnje melankoličnom tonu piše o rezultatima revolucije Huanu Hoseu Floresu u kojima ističe „mi ne možemo upravljati Amerikom, onaj ko služi revoluciji ore more, jedino što se može učiniti jest emigrirati“⁵⁹⁹

597 H. L. Salsedo-Bastardo, *Bolivar: jedan kontinent i jedna sudbina*, Beograd: Narodna knjiga, 1983., str. 188

598 H. L. Salsedo-Bastardo, *Bolivar: jedan kontinent i jedna sudbina*, Beograd: Narodna knjiga, 1983., str. 193

599 H. L. Salsedo-Bastardo, *Bolivar: jedan kontinent i jedna sudbina*, Beograd: Narodna knjiga, 1983.

ZAKLJUČAK

Nažalost Simona Bolivara ili *El Liberatora*, kako su ga nazivali nisu nadživile njegove ideje. Jak utjecaj kaudilja i oligarha počinje stvarati sve veći regionalizam i animozitet među narodima koji su bili zavedeni raznim demagozima. Ubrzo nakon smrti Bolivara dolazi do raspada njegova velikog djela tj. Velike Kolumbije, a ostale Latinoameričke zemlje doživljavaju iste sudbine izuzevši Brazila koji je imao drugačiji put. Latinska Amerika ubrzo ulazi u razdoblje stalnih građanskih ratova i lokalnih netrpeljivosti, a Bolivarove ideje o slobodnom društvu i jednakosti padaju u zaborav. Podatak koji govori o očaju koji je nastupio nakon Bolivara je to da 1830. – 1935. u Venezueli nije bilo pet uzastopnih godina mira. U Venezueli se formira militaristička diktatura, a taj trend prate i ostale države Latinskog svijeta čiji se vladari, da ironija bude još gora, pozivaju na Bolivara. Razorene države postaju lak plijen za svjetske sile, a najviše koristi iz bijednog stanja tih država uzima SAD. Usprkos svemu tome ideje i djelovanje Osloboditelja ostavljaju trag na narodnim masama, probudivši svijest o socijalnoj pravdi i jednakosti.

LITERATURA

- H. L. Salsedo-Bastardo, *Bolivar: jedan kontinent i jedna sudbina*, Beograd: Narodna knjiga, 1983.
J. Lynch, *Simon Bolivar: A Life*, Yale University, 2006.

Matej Šabić:

SIMON BOLIVAR

Summary

This is not just a story of a revolutionist. This is a story of a reformer, a great humanist and a liberator which dedicated his life to fighting oppression and tyranny thus creating the foundations of democratic society in the entire South America.

Simon Bolivar, born on July 24 1783, was a member of the Creole populace which was growing in influence in Latin America in the 18th century. The circumstances in which Bolivar was born were marked by extensive social division, oppression of freedom of thought and movement, and the pressure of Spanish crown on all social classes. Young Bolivar got a chance to educate himself in Madrid in 1799, which certainly affected his development, but we consider his teacher Simon Rodrigues to be the one who implanted the liberal ideas into young Bolivar. The teachings and ideas he received in Europe certainly affected him and he began to transform his ideas into actions.

Unfortunately, Simon Bolivar or *El Libertatore*, as he was called, was not outlived by his ideas. A strong influence of caudillos and oligarchs began to create an increased regionalism and hostility between the nations, misled by various demagogues. Shortly after Bolivar's death, the Great Columbia fell apart, while other Latino American nations suffered the same fate, with the exception of Brazil whose path was somewhat different. Latin America was soon emerged into a period of constant civil wars and local hostilities, while Bolivar's ideas of free society and equality were forgotten.